

TALACKO.

I.

Talacko, rytíř, ale ne ve světlé zbroji, s nako-
lenky, ne se šalířem na hlavě, v železném nako-
lárku, v plechovicích, šaršoun po boku, nýbrž v tma-
vomodrém kveku se zlatými knoflíky, v bílých pan-
talonech, kastorový klobouk na hlavě, španihelku
v ruce, v kvítkované vestě s těžkým, zlatým řetě-
zem, na němž se pečetidlo houpalo; ne rytíř bra-
datý s „podsebitím“ pod nosem, anobrž hladce oho-
lený, ve tváři zardělý a svěží, třeba že ne již mlá-
deneček, ale starý mládenec.

Rytíř byl starožitného rodu z Ještětic a i rytíř-
sky bojoval, roku devátého proti Napoleonovi, kdy
se dal dobrovolně na vojnu, tenkrát ještě chudý
rytíř. Byl setníkem, ale neostal jím. Hned po míru
odložil na dobro zbraň a šel k starému strýci, bratru
své nebožky matky, pomáhat u správě panství.
Plných dvacet let tak zůstal. Když se strýc rozže-
hnal s tímto světem, přestal Talacko býti chudým
rytířem, neboť podědil strýcovo panství. Tenkrát
byl už dobrý čtyřicátník.

To panství bylo na českém jihu v končinách
šumných, tmavých lesův a zádumčivých rybníků.

Zámeček s kaplí stál na západní straně velké zahrady mezi obrovskými ořechy a lipami. Níže zámku dvůr, pivovárek a ves, jež neměla kostela. V neděli chodili vesničané na mši do zámecké kaple a to panským dvorem. Na jeho umeteném, uklizeném nádvoří se shromažďovali a čekali pod rozložitými ořechy až do druhého zvonění.

V tu chvíli rozpestřilo se pod starými stromy, v jejich chladivých stínech i v zářivých prošlezech slunce, rozkvetlo živými barvami vesnického kroje, bělostí rukávců i plen, jejich bohatým, pestrým vyšíváním s pablesky kovových šupinek, strakatinou sukní a zástěr s temnými tóny širáků, kazajek i dlouhých kabátů osmahlých synků a mužů.

V tu chvíli rozhořely se v zámecké zahradě na plném, sálajícím slunci barvy květů po záhonech i kolech a svou bělostí vysvítily také pantalony rytíře Talacka, stojícího u skleníku, zablýštěly se zlaté knoflíky na modrém kveku páně, zjasnily se i hřebíčkové, tmavozelené fraky a kabáty jeho nečetných úředníků, vyholených nebo s licousky. Klobouky v ruce, stáli kolem svého pána, jenž nad ně čněl svou postavou a s nimi odbýval úřední řízení.

Raporty vyslychal, vyptával se, nařizoval hlubokým svým hlasem, při čemž pošvihoval a někdy také zašermoval svou španihelkou. Toto ústní řízení bylo jen české a s jednotnou titulaturou. Říkal rytíř Talacko každému, rozuměj mužského pohlaví, „člověče“.

„Člověče co to dělají!“ volal na správce. „Člověče, to zas je brynda!“ chválil sládka, tak jako jindy dobrácky napomínal zahradníkovu synka: „Tak se jen dobře uč, člověče.“ Ten hošek byl „člověk“, ale matka jeho „osoba“, a každá sličného pohlaví, ať malá, ať velká, každá byla „osoba“ —

Tam u skleníku bylo samé „člověče“, ale pak, když dokončil úřední řízení a bral se do kaple se svou úřednickou družinou, bylo i dost „osob“. Když se za druhého zvonění blížil zahradou ke kapli, spěchali k němu poddaní ze dvora docházející, hrnuli se k němu pestrým proudem jak mladí tak staří, aby své milostivé vrchnosti projevili úctu políbením ruky. Prosivělý, velký rytíř stál pojednou jako zatopen a zdvíhal ruce nad hlavu.

„Nech toho, člověče!“ Odháněl od líbání. „Dej pokoj, osobo!“ Na všechny strany volal a se oháněl. „Pusť mne, stará osobo!“ A pojednou si vzpomněl a ptal se té staré „osoby“, tak že se už vystonala, no tak že už jí je dobře, no tak — „A ty, osobo, Kačenko,“ zahoukl na jinou, na mladou, „tak kdy tě shodí s kazatelny, no tak kdy —“ A v tom už proti jiným se obracel: „Ale, osobo, a ty, člověče, pusťte, ať se dostaneme na mši —“ Tak klestil cestu sobě i své družině, kterou vždycky vzal s sebou do prostorné oratoře blíže hlavního oltáře, povýšené a zasklené.

V oratoři stála v předu stolice s klekátkem pestře vyčalouněným; tam se uvelebil rytíř Talacko. Na lavici za ním dále vzadu zasedli správce, sládek, myslivec i jejich ženy, přišly-li na mši, kteráž se musila ihned počítí, jakmile si dal „pan baron“ podati od svého myslivce Víta tlustou modlitební knihu. V ten okamžik zanotoval dole v kapli krejčí Kalous, „obršt“, jak mu pro malou, drobnou postavu ironicky přezdívali, a pod klenbou zámecké kaple rozezvučelo se prostě, bez průvodu varhan: „Bože, před tvou velebností —“

Rytíř Talacko zpíval také, a silný jeho hlas nesl se mohutně nevelkou svatyní. A když pán zpíval, rozepěli se ouředníci také. Nahore v oratoři

vedl zpěv on, dole „obršt“ Kalous, jenže se oba v tom zpěvu obyčejně záhy rozešli. Kalous miloval rychlejší tempo, a tak se stávalo, že dole v kapli byli už chvíli v nové sloze, kdežto honorace v oratoři teprve dozpěvovala předcházející, tak jak ji rytířský sbormistr tahavě vedl.

Když mše dosloužena a zpěv dokončen, začal zámecký pan páter modlení za zesnulé, jak na ně vesničané dali přede mší. To byl hlavní vedlejší příjem „residiálního“ kaplana, jehož obroč mnohem nevynášelo, a proto čím delší seznam zesnulých, za jejichž duše se měl pomodlit, tím větší jeho potěšení. Prve však, nežli počal orodovat za ubohé, selkové duše, požádal lásky všech, aby se s ním pomodlili za milostivou vrchnost „jak živou tak zesnulou, to celé přátelství a duše v očištění“, po té zase zvlášť „za v pánu zesnulou paní baronku Talackovou z Ještětic“, to jest za nebožku matku rytířovu.

Rytíř Talacko kleče na klekátku horlivě říkal otčenáš za otčenášem hlubokým svým hlasem, i také pak, když se kněz modlil za zámeckou honoraci, ba vydržel i, když kaplan četl dlouhou řadu jmen zesnulých poddaných. I za ty se rytíř Talacko modlil; někdy však, sedla-li mu moucha na nos nebo když se žaludek ozval, ostře žádaje obvyklé po mši snídaně, rytíř pojednou vstal, otevřel okénko ve skleněné stěně oratoře a zavolal dolů k oltáři žádaje i poroučeje: „Nechají ty ostatní až na podruhé —“

Ubohý resiđiální musil chtěj nechtěj u čtení přestat, třeba že měl otčenášky zaplacený a třeba věděl, že bude mít potíž s těmi, kteří na ně zaplatili a jak je bude musit chlácholit, aby počkali až na příští neděli, tu že dá jména jejich zesnulých napřed, že je první uvede.

Lid se vyhrnul ze zámecké kaple, rytíř Talacko šel k snídani a těšil svého kaplana, kterého vždycky po takovém přerušení pozval:

„Však oni se ty duše dočkají —“

II.

Tak se stávalo často v neděli; všední den pak jeden jako druhý, tichý, klidný, jednostejný. Nic se nehnulo, ani větříček změny nepřivál do té tišiny; ani nemohl, tenkrát za tuhého absolutismu Metternichova. Tiché až jednotvárné žití. A již ani netížilo, už zvykli pohodlnému, sladkolenivému klidu.

Bratronický zámek mezi lipami a starými ořechy byl v plném závětrí, jako za světem. Ani dostavník kolem něho nezahrčel, ani poštovská trubka se neozvala cestou pod jeho košatými stromy. Na poštu musili ze zámku posílat sami drahý kus cesty, až do města. Zámecký posel tam chodil jen trikrát za týden. To stačilo, neboť rytíř Talacko sotva kdy psaní napsal, málokdy nějaké dostal. Posel přinášel obyčejně jen noviny a to jen jedny, Pražské noviny úřední, tenkrát zdobené v čele českým, korunovaným lvem a ne císařským orlem.

Rytíř Talacko odbíral je ani ne tak z dychtivosti po zprávách a novinkách, jako spíše z povinnosti, pro různé úřední vyhlášky. Také jich sám ani nečetl. Za to tím horlivěji, ač nikterak s potěšením a rád, starý správce. Ten musil každého večera po odbytém řízení k panu baronovi, jenž kouře ze své pěnovky na něj už čekal u vína. Správce nasadiv kulaté okuláry v kostěném vroubení a pohladiv své licousky, usedl na židli s květovaným povlakem proti svému pánu a začal louskat Pražské noviny.

O domácích, spuchřelých poměrech mlčely, nepsalý; za to obšírněji o tom, co se dalo v Anglii, v Turecku, ve Francii, v Rusku i v Americe. Zahraniční politiku odbyl správce především a dost rychle, bez vyrušování; ale pak, když došlo na rytířovy zalíbené rubriky, na seznam těch, kdož do Prahy zavítali nebo ji zas opustili, bylo tíž a hůře. Turky starý správce někdy zkrátil, někdy Anglii přeskočil, ba i Ameriku; z těchto však rubrik nesměl vynechat ani slova, a někdy musel přes tu chvíli přestat, odmlčet se a pak poslouchat.

„Člověče, počkají!“ zněla obyčejně zarážka. „Baron Vražda u Černého koně? Christján Josef Vražda — znají ho?“

„Neznám, pane barone.“

„To jim ten baron Vražda, když byl na vojně, spolu jsme byli u jednoho regimentu, člověče, to jim ten —“ a již vypravoval, všecko, jak se s baronem Vraždou seznámil, vše, co o něm věděl, až konečně zase pobídl:

„No, tak čtou dále —“

A zase jméno za jménem, všichni přibylí do pražských hotelův, až rytíř Talacko, naslouchající jakoby nejnapínavějšímu románu, náhle sebou škubl a potěšen zvolal:

„Počkají, o tomhle člověku jim musím taky něco povědět.“

Správce poslouchal čím dále tím nepozorněji. Někdy, když myslil, že pán už končí vypravování, zdvíhal noviny, jež byl odevzdaně na kolena položil, ale hned je tam zase pustil, když baronovi na ráz ještě něco připadlo a když hlučněji vyrazil:

„Počkají, člověče, to ještě —“ a zažehnuv o svíčku fidibus, zapaloval jím dýmku, na kterou

pozapomněl, a hořící fidibus v ruce, rychle, zprudka bafaje, už zase povídal „o tom člověku“.

A poněvadž každý, kdož do Prahy zavítal, se tam trvale neusadil a také nezemřel, nýbrž opět odcestoval, musil ubohý správce často i dvakráte vyslechnout životopisy rytířových známých. Na posilu bylo sice víno na stole, správce mohl pít dle libosti; ale když přijelo do Prahy několik rytířových známých najednou, přestalo i víno chutnat, a správce utrmácen, pozdě vracel se z večerní zábavy proklínaje noviny a všechny, kdož se pořád světem toulají a nesedí raději doma, a tohle že je, bože, ro-bota —

Se sousedy měl rytíř Talacko dobrou vůli, málo však mezi ně vycházel; nejspíše ještě na hony. Byl přímý až drsný, nebylo mu volno v uhlazené jejich, neupřímné, jak se zlobil, společnosti. Neměl jich v lásce už také proto, že je většinou měl za cizince, totiž ty novopečené, jednoštitné šlechtice a ty, kteří sice pocházeli ze starých rodův, ale byli potomci těch cizích šlechticů, kteří za odměnu dostali nebo lacino získali konfiskované statky odbojníků Bělohorských.

A rytíř Talacko si zakládal na starožitném původu svém, na erbu a minulosti svých předkův, a také nikdy netajil, tenkrát za Metternicha, že jeho předkové se účastnili odboje r. 1618. Neznal detailův, ale z rodinné tradice věděl, že sedm z jejich rodu, že sedm Talacků bylo po bělohorské bitvě potrestáno konfiskací, že jim pobrali statky, buď z třetího dílu nebo úplně, takže zchudli docela. A tu chudobu i on dlouho snášel. Trpkost v srdci, přecházející z pokolení na pokolení jeho rodu, on zvláště cítil, a někdy vyrazila přeostrými slovy. —

Sousedů tedy nenavštěvoval, a sám také nemíval hostí ze sousedstva, leda na podzim o honech. A jiný sotva kdo zavadil o tichý jeho zámeček; leda že občas přijel na úřední revisi kommissar krajského úřadu nebo krajský dragoun, jenž roznášel úřední kurrendy a sem také někdy pobídku, aby bratronický správce rychleji vyřizoval úřední zprávy. Tyto úřední návštěvy byly zámeckým lidem jistou událostí; pánu samému pak bylo svátkem, přijeli-li koncem každého měsíce na žlutém okroči nebo v krytém, velkém kočáře na mohutných pérech justiciár Carelli.

Své úřední sídlo měl justiciár na nedalekém knížecím panství; než službu vykonával také na několika menších statcích v sousedství. Na Bratronice dojížděl nejraději, a pán jejich se na něj vždycky těšil a nemohl se ho ani dočkat. Věděl, že justiciár, také starý mládenec, veselý, vtipný, jenž dovedl s humorem a o všem poutavě vypravovat, přiveze zase novinek, anekdot, že se s ním zase na celý měsíc nasměje a že si kartičky hodí —

Kdykoliv justiciár zavítal na zámek, musil kočí Martin ihned zapřáhnout a zajet do sousední farní vesnice, pro faráře Příhodu; aby měli páni třetího. Svého residálního kaplana rytíř Talacko na ty večírky nezval; byl mu příliš úlisný. A tak Martin jel pro faráře, a farář Příhoda, josefinista, osvícený kněz, vlastenec, vzorný hospodář na svém farním hospodářství a znamenitý zahradník, jenž v Talackovi ctil českého šlechtice a jenž ho neoslovoval „pane barone“ nýbrž starým, vladýckým titulem „urozený pane“, hned a chutě vsedl do panské archy a spěchal na zámek do veselé společnosti. Uměl ji notovat, těšil se na ni a již napřed se v duchu usmíval, to že zas bude vojna u vtipu, v kartách,

a pak až začne rytíř při víně latinsky, že zase pošramotí latinskou gramatiku, a jak bude tvrdě zastávat svá klopýtání ve formách a jak justiciář zas otočí z té latiny na mysliveckou, „v té že je pan baron mistr“, a jak rytíř Talacko naposledy jemu, faráři, o rozchodu poklepe na rameno a řekne:

„Kdybych byl jejich patronem, velebníčku, dal bych jim tu největší faru!“ —

III.

Rytíř Talacko vyjížděl ze svého zámku pravidelně každého čtvrt léta do krajského města, když tam správce vezl kontribuci. Rytíř sám se tam vypravil navštívit krajského hejtmána, někdy svého spolužáka a majora zemské obrany, s nímž se za mládí spřátelil. Jinak zajížděl také do Prahy a to pravidelně každého roku. Někdy i mimořádně, když byl svolán sněm, a tu mu pokaždé musili do kufru k šatstvu přidati stavovskou uniformu, červený frak a bílé pantalonky se zlatými portami. S tou také jel na slavnou korunovaci Ferdinanda V. za krále českého a vrátil se z té cesty rozjařen, povznesen, jako rytíř svatováclavský, na nějž byl o korunovaci pasován. Na toto vyznamenání, jež jej povzneslo nad ostatní šlechtu v sousedství, byl hrdý a nikdy neopominul na vzácnějších listinách, jež podepisoval, připojiti k svému jménu tuto hodnost rytíře svatováclavského.

Sněm, korunovace byly velkou událostí. Než i obyčejná, každoroční výprava do Prahy vzrušila všechen zámeček.

Když ztichlý park byl plný spadlého listí, když zahrada pustla, mlhy se hustě plížily a deště lily,

když hony skončeny, chystal se rytíř Talacko na čtyři smutné, zimní měsíce do Prahy. Paláce tam neměl, ale v hotelu dva pokoje na ten čas už zamluvené. Když zámecký posel přinesl z pošty psaní, že pražský byt je připraven, začal se rytíř Talacko chystat na dalekou cestu. Celá výprava to byla.

Především odevzdal vladařskou správu bratro-nického zámečku své věrné, spolehlivé kuchaře Kačence a to přede vším zámeckým služebnictvem mužským i ženským, ne tuze hojným, napomínal je k opatrnosti, obšírně jim vyložil s nejedním „člověče“, s nejedním „osobo“ o lidské špatnosti a tak že jim všechno s důvěrou odevzdává a tak aby ho nešidili, aby nekradli, a že bude na ně v Praze pamatovat, že uvidí, no, že uvidí, tak tedy aby se do toho dali. To jest, do příprav. —

Tři velké kufry naplněny šatstvem, prádlem a jinými potřebami, jmenovitě zamilovanými dýmky pana barona. To vše pak naložili na vůz pod plachtou, jenž provázen poklasným vyjel napřed ku Praze. Po celé dva dni po tom, když vůz odjel, stálo spřežení kočárových koní ve stáji, aby byli odpočati na cestu do nejbližší poštovské stanice, vzdálené celých pět hodin, kamž měli pána barona dovézt.

Třetího dne je zapřáhli do staromodního, krytého kočáru. Když se k němu rytíř Talacko v lím-covém plášti ubíral, provázeli jej resiální kaplan, správce, sládek, písař i všechno služebnictvo. S každým z nich se rozloučil, každého ujistil „člověče“, „osobo“, že mu něco z Prahy přiveze. Myslivec Vít v parádní uniformě, s bílým chocholem na klobouku, s tesákem na širokém bandalíru po boku, vyhoupl se na kozlík vedle kočího Martina. —

Kočár hrčel ne tuze divoce na nejbližší poštovskou stanici, kdež už čekal zamluvený, zvláštní po-

štovský povoz, a ten pak ujížděl s rytířem ku Praze. Bratronický pán cestoval takto do královského města po všeka léta i pak, kdy se tam mohl rychleji a pohodlněji dostat železnou drahou. O té však nechtěl ani slyšet a byl jí až do své smrti nepřítelem, hlavně proto, poněvadž mu nezastavila, kdy a kde si přál.

V Praze vystoupil z poštovského vozu na Kolovratské třídě, jak tenkrát říkali nynějším Příkopům, v hotelu „u Černého koně“. Tam byl jako doma, tam jej vítali jako příbuzného. Nejprve s hotelierem, jenž jej uctil šnupečkem, pohovořil a vyptal se ho, co nového tu v hotelu i v Praze za tu dobu, co tu nebyl, pak i se starými známými ze služebnictva si popovídal.

V Praze se začal rytíři nový život. Především odbyl si několik nutných návštěv; po té hned se všechen oddal své milé Praze. To byly jeho nejpříjemnější návštěvy, pochůzky známými, milými kouty, procházky ulicemi, zvláště Kolovratskou třídou a Novými alejemi. Tu si vykračoval v černém klobouce, v dlouhém, modrém kabátě, chutě si pokuřuje ze své velké, stříbrem kované pěnovky, a Pražané, kteří si dobře pamatovali jeho výraznou tvář a martiální zjev, živě ho pozdravovali jako milého známého, jako svého, potěšeni, že zase k nim přijel. Pozdravovali, a rytíř Talacko děkoval svým mohutným hlasem a pozdravoval na všechny strany. —

Hlučně jej uvítali a příchod jeho oslavili ve šlechtickém kasině, když tam první večer vstoupil. Tam byl také jako doma. Každého večera tam chodil a každého večera si tam zahrál v karty u svého stolu se svými protivníky, s kterými každého roku zápasil a z nichž jeden byl veliký hodnosta. „od guberny“, jak rytíř Talacko houževnatě jmenoval až

do své smrti. S těmi tedy zápasil statečně a vytrvale, často dlouho do noci, než málokdy se vracel jako vítěz a někdy tak silně pohromen, že si až požaloval Vítu, myslivci, jej provázejícímu:

„Ti mne dnes dostali, člověče!“

„Snad nebylo tak zle, Milosti —“

„Nebylo! Nebylo! Ty víš! Inu, člověče, abys věděl, hezkých pár sáhů dřev na to padne. Ale já, už na karty ani nesáhnu, ne, to by takhle, člověče, takhle by — Nel —“

Ale hned nazejtří večer mířil provázen Vítem do kasina a hned tohoto prvního večera podlehl, když přišlo pokušení a vábení, a zase zasedl ke svému stolku, aby pomstil svou včerejší porážku.

Někdy v neděli odpoledne vydával se do jiné, hodně smíšené společnosti, kdež měli vrch mistři řemeslníci, tovaryši, děvečky, učedníci, kdež i zámožní měšťané byli dost vzácní a kdež šlechtic sotva kdy se ukázal. To bylo o českých divadelních představeních. Rytíř Talacko šel skoro na každé. Měl je rád a nebyly večer. Když v neděli ráno na procházce zahlédl českou divadelní ceduli, přečetl ji svědomitě a hned musil Vít opatřit mu loži a sobě lístek do první řady první galerie, tak aby měl místo na straně proti svému pánu, aby mu rytíř mohl dát znamení, nebo zakývati na něj, když by bylo potřeba.

„Nikdo neví, člověče, co se mezi tolika lidmi může stát,“ říkával, když se s Vítkem v divadle procházel.

Rytíř Talacko chodil rád na veselé kusy, protože se rád zasmál, ale také rád na rytířské, zvláště byly-li z českých dějin. Poslouchal s upřímným účastenstvím, byl vděčný divák, hlučně tleskal, hlučně volal svým mohutným hlasem „bravo!“ A pak ještě

s Vítem cestou do hotelu mluvil o kuse i o tom, tohle až bude doma na zámku vypravovat, co v divadle viděli, to že se zasmějí, to že se bude sládek hřebít, nebo až tu smutnohru jim bude povídat, to že zapomenou dýchat, a Kačenka, ta že bude slzy stírat, ta že si zapláče.

IV.

Měsíc za měsícem v Praze jen utekl; dni byly jasnější, delší, jaro se blížilo. V ten čas chystal se rytíř Talacko zase domů. A to byla starost. Ne pro ten návrat, neboť rytíř se na bratronický zámek zas už těšil, ale proto, že musil opatřit, co slíbil svým lidem, že se musil starat o to, co přiveztí jim z Prahy na památku. Vymyslit a vybrat dary a při tom pamatovat, aby se neopakovaly!

Nejprve sdělával s Vítem myslivcem seznam těch, kteří měli být obdarováni. Sdělával i předlával, pak dary sestavoval, při čemž se nejednou chytl se svým myslivcem, jenž tvrdil, že to a to už loni přivezli, a rytíř zas, že ne, „člověče“, že jistě ne, že má snad ještě dobrou paměť, co si myslí — Konečně se shodli, a k jednomu každému jménu v seznamu připsáno: dýmka, tabatěrka, šle, hůl, nůž, a p. Tato míchanice byla připsána ke jménům „člověků“. Ale když došlo na „osoby“, na správcovou, paní starou, myslivcovou, a zvláště na Kačenku kuchařku, bylo tíž. Co vybrat, aby se jim líbilo, aby měly radost!

To se nedalo jen tak z paměti navrhnout, tu bylo třeba přesvědčit, podívat se, vybrat. A tak putoval rytíř Talacko s myslivcem Vítem z krámu do krámu a kupoval, tu čepec s pestrými stuhami, tam

zástěrku, tu hedvábný šátek, tam salup. Galantní rytíř vybíral sám, ale při každém kousku se radil s myslivcem, co myslí, bude-li to správcové, paní staré, myslivcové, Kačence slušet a bude-li je to těšit.

Na sebe také pamatoval. Do jeho kufru přibýlo o každé pražské výpravě několik kvítkovaných vest. Z těch měl radost a zakládal si na nich. Než ani na služebnictvo nezapomněl, ani na dvorskou čeleď. K vůli těm odvažoval se i do temna vetešnických krámů, kdež měli na prodej odložené livreje panské. O jejich barvu a jednotu barvy rytíř nedbal, ale o to, aby byly z dobré látky a aby byly dost Kubovi, Martinovi a ostatním v seznamu zapsaným. Tak skoupil fraky a kvekry nejrozmanitějších barev a pořídil zároveň zásobu žlutých knoflíků se znakem Talacků z Ještětic.

To všechno přijaly kufry rytířovy a je zase vůz pod plachtou, jenž přijel z Bratronic za průvodu poklasného. Když zase odjel se vším nákladem, loučil se rytíř Talacko dva dni s Prahou. Třetího dne ráno vyšel v límcovém plášti provázen hotelierem i služebnictvem hotelským k poštovskému povozu zvláště zjednanému. Když dorazil s Vitem na poslední stanici, čekal tam už Martin s kočárem, a když vjížděl do svého záměčku, čekali už všichni záměčtí, kaplan, správce, sládek, písař, myslivec, jejich ženy, Kačenka, služebnictvo, a všichni radostně vítali milostpána, jako by se vracel z Jerusalema.

Vítal se s nimi srdečně, vyptával se, „člověče“, co nového a jak to tu vedli, „osobo“, to se díval na Kačenku, to že byl asi pořádek, no tak, co nového v zámku, ve dvoře. Správce na to, že nic, že všechno při starém, co by také tady, ale v Praze, tam že ono —

„Ano, ano, člověče, to by koukali a vy všichni, no počkejte, až budu povídat.“ A najednou k správci: „Člověče, baron Vražda tam byl, mluvil jsem s ním, to jim o něm povím —“ (Správce naklonil hlavu k rameni a přivřel víčka.) „A, Kačenko, osobo, byl jsem v divadle, to byl tyátr, slze tam cedili.“

Pak bylo jako o sv. Mikuláši, ačkoliv se už blížilo sv. Josefa. A všichni měli radost, alespoň v zámku před milostpánem. První neděli po jeho příjezdu stala se jakoby přehlídka skoro všech darův až na dýmky, nože, šle a takové. Až do očí bily a hodně strakatě. V oratoři ženy úředníků v novém čepci, salupu, v nové zástěře, a dole v kapli, jaká podívaná! Čeládka zámecká i dvorská v modrých, hnědých, zemlových i červených fracích a kvekrech s vyleštěnými knoflíky, směs, míchanice barev, záhon strakatých karafiátů, zpívajících „Bože, před Tvou velebností“ s „obrštem“ Kalousem, vedle něhož rytíř Talacko s honorací nahoře v oratoři samostatně a dnes cituplněji a tím ještě zdlouhavěji hlubokým svým hlasem také slavil Boží velebnost.

V.

Jen jednou přijel rytíř Talacko z Prahy o mnohem dříve nežli jindy, a to již v únoru, a ne tak bezstarostně vesel, nýbrž velmi vážný. Bylo roku 1848. Ve Francii z hluboka zahřmělo a bouřilo. O tom přivezl z Prahy zprávy a ne bez obavy vypravoval, že se to jistě počene i dál.

Za několik dní po té přijel do Bratronického zámku justiciár Carelli. Nepřivezl nových vtípů, žertů, anekdot, nýbrž vzrušující noviny o nejnověj-

ších událostech v Uhrách i ve Vídni. Také se nezdržel, ani si nezahrál a nedočkal ani faráře Příhody; hned zas odjel.

Pak došly také zprávy o Praze, jaké tam hnutí, že lid se shromáždil v sále lázní svatováclavských a že se dovolává svého svatého, zadrženého práva. A skoro denně pak novina za novinou. V Metternichově systému praskalo, bořil se, padal.

Z Bratronického zámku chodil teď posel denně do města na poštu a správce četl a četl svému pánu noviny a ne jen již pražské a ne již jen o přibylých do Prahy a odjevších odtud, a rytíř Talacko naslouchal nejen napjatě jako jindy, nevypravoval o známých, ale přece vyrušoval, výkřiky úžasu i vzrušení. „Člověče,“ volal, „to je nový svět, to jsou jiné časy! Sebrané statky sic už nevrátí, nic, co pobrali; ať dají tedy aspoň svobodu!“

Dali ji, dali konstituci, pak i poddanství zrušili.

Rytíř Talacko se brzy vpravil do nových poměrů. Bratronický zámek přestal být sídlem úřadu, správce už jen hospodařil a noviny četl, ale smýšlení bývalých poddaných k „milostpánu“ se nezměnilo. Byl jim dobrodincem a přítelem za roboty a zůstal jím, i když toho ohavného břemene byli zbaveni.

Při prvních obecních volbách zvolili rytíře Talacka do výboru. Ale když ho žádali, aby přijal také starostenství, rozhodně odmítl. „Rychtáře vám dělat nebudu. A viš co, člověče,“ to se obrátil na vůdce poselstva vesnického, „zvolte si chalupníka Michálka. Toho si zvolte, ten byl vždycky vaším syndikusem, no tak ať ukáže, dovede-li se o vás starat, jako já jsem se o vás starával.“ Ironií a krůpějí šlechtické trpkosti zahořkla ta odpověď; hněvu však nechoval.

Časy se měnily, ne však rytíř Talacko. Žil na Bratronickém záměčku jako dříve s mnohým „člověče“ a s mnohým „osobo“, a do Prahy jezdil, jako jezdíval, v staromodním kočáře ještě plných patnáct let, až odešel za farářem Příhodou a za justiciářem Carellim, odkázav Bratronice svému synovci, jenž měl italské jméno, ale smýšlením byl Polák.

1908. (Zvon.)